EUROOPA PARLAMENT

2004 *2009*

Kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

2008/2234(INI)

5.2.2009

RAPORTI PROJEKT

Euroopa Liidu kodakondsusega seotud probleemid ja tulevikuväljavaated
(2008/2234(INI))

Kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjon

Raportöör: Urszula Gacek

SISUKORD

lehekülg

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK 3

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

Euroopa Liidu kodakondsusega seotud probleemide ja tulevikuväljavaadete kohta (2008/2234(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat ning eriti selle V jaotist pealkirjaga "Kodanike õigused";

– võttes arvesse komisjoni aruannet "Viies aruanne liidu kodakondsuse kohta (1. mai 2004 – 30. juuni 2007)" (KOM(2008)0085);

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil[1] (vaba liikumise direktiiv);

– võttes arvesse Regioonide Komitee 9. oktoobri 2008. aasta arvamust "Kodanike õigused: põhiõiguste ja Euroopa kodakondsusest tulenevate õiguste kaitse"[2];

– võttes arvesse kodukorra artiklit 45 ja artikli 112 lõiget 2;

– võttes arvesse kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni raportit ja siseturu- ja tarbijakaitsekomisjoni, õiguskomisjoni, petitsioonikomisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdõiguslikkuse komisjoni arvamusi (A6-0000/2009),

A. arvestades, et ühisturg ja majanduslik integratsioon on praktiliselt peaaegu välja kujundatud, samas kui ELi kodakondsuse õiguslik alus on endiselt arengujärgus;

B. arvestades, et EÜ asutamislepingu artiklis 17, mis on lisatud Maastrichti lepinguga, on sätestatud, et "iga isik, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, on liidu kodanik", ning et seda põhimõtet on edasi arendatud Amsterdami lepinguga, millega on sätestatud, et "liidu kodakondsus täiendab, kuid ei asenda liikmesriigi kodakondsust";

C. arvestades, et ELi kodakondsus lisandub niisiis liikmesriigi kodakondsusele ning selle andmist reguleerib seega iga liikmesriik oma seaduste alusel, mis liikmesriigiti on erinevad;

D. arvestades, et kõigil ELi kodanikel on õigus valida ja kandideerida kohalikel ja Euroopa Parlamendi valimistel oma elukohaliikmesriigis samadel tingimustel kui selle liikmesriigi kodanikel;

E. arvestades, et pöördumine Euroopa Parlamendi petitsioonikomisjoni ja Euroopa Ombudsmani poole on oluline kohtuväline õiguskaitsevahend, mis on kättesaadav ELi kodanikele;

F. arvestades, et Euroopa Liidu laienemine on märgatavalt suurendanud nende ELi kodanike arvu, kes elavad väljaspool oma päritoluliikmesriiki,

[1] ELT L 158, 30.4.2004, lk 77.
[2] CdR 78/2008.

1. tervitab asjaolu, et Lissaboni lepingu kohaselt on võimalik miljonil ELi kodanikul eri liikmesriikidest kutsuda ühiselt komisjoni üles esitama õigusakti ettepanekuid, ning usub, et selline seaduslik õigus oluliselt suurendab eurooplaste seas teadlikkust ELi kodakondsusest; kutsub komisjoni üles valmistama ette läbipaistvad ja hõlpsasti arusaadavad menetlused kodanikualgatuse rakendamiseks, nii et ELi kodanikud saaksid tõhusalt algatada õigusakte kohe pärast Lissaboni lepingu jõustumist; loodab, et see ei osutu vajalikuks, kuid rõhutab siiski, et komisjon peaks lülitama selle algatusõiguse oma poliitikameetmetesse Lissaboni lepingu lõplikust staatusest hoolimata;

2. on mures kehtivate direktiivide kehva rakendamise pärast, mis põhjustab palju probleeme seoses vaba liikumise ja ELi kodanike muude õigustega, ning kutsub kõiki pooli üles ühenduse õigustikku korrektselt ja täielikult üle võtma ja rakendama;

3. kutsub komisjoni üles läbi vaatama oma programmi "Kodanike Euroopa", et parandada teabevahetust ELi tavakodanikega ning tagada laialdane teabelevitus; märgib, et struktuuriline toetus Brüsselis asuvatele mõttekodadele ja uurimisinstituutidele on küll oluline, ent sellised organisatsioonid ei teavita eriti inimesi väljaspool juba informeeritud isikute ringi; kutsub komisjoni üles suunama oma rahastamise raskuspunkt ümber Brüsselist väljaspool asuvatele piirkondlikele ja kohalikele kodanikuühiskonna organisatsioonidele ning käivitama edaspidi programme, mis on sarnased väga eduka programmiga "Aktiivsed noored" (2007–2013), et aidata kohalikel ja piirkondlikel omavalitsustel teavitada elanikke oma õigustest ELi kodanikena;

4. kutsub Euroopa ülikoole üles kasutama oma võimaluste piires kõiki finantsmeetmeid, et tõsta nende üliõpilaste protsenti, kes osalevad üliõpilasvahetustes Erasmuse programmi raames;

5. tervitab komisjoni algatust edendada vaba liikumise direktiivis sätestatud uute eeskirjade tundmist, selle alla käib ka direktiivi juhendi avaldamine, ning kutsub komisjoni üles tagama, et see teave tehakse laialdaselt kättesaadavaks kohalikele ja piirkondlikele omavalitsustele, mis on paljude kodanike jaoks esmane teabeallikas, ning kuna just kohalikul tasandil on kõige rohkem probleeme ja rikkumisis seoses ELi kodakondsusega;

6. on arvamusel, et liikmesriikides alaliselt elavad kodakondsuseta isikud on erandlikus seisundis Euroopa Liidus; on mures, et mõned liikmesriigid esitavad neile õigustamatuid nõudmisi või nõudmisi, mis ei pruugi olla otseselt vajalikud kodakondsuse saamiseks; sellega seoses kutsub neid liikmesriike üles süstemaatiliselt otsima õiglasi lahendusi, mis põhinevad rahvusvaheliste organisatsioonide soovitustel;

7. tuletab liikmesriikidele, kohalikele omavalitsustele ja sisserändajatele meelde, et nõukogu kehtestatud sisserännanute Euroopa Liitu integreerimise poliitika ühiste aluspõhimõtete[3] kõiki punkte tuleb kohaldada võrdselt;

8. tuletab liikmesriikidele ja kohalikele omavalitsustele meelde, et ELi kodakondsuse kontseptsioon sisaldab mittediskrimineerimise põhimõtet, mis kehtib kõigi ELi kodanike, mitte üksnes antud liikmesriigi kodanike kohta; nõuab, et komisjon analüüsiks

[3] Nõukogu 19. novembri 2004. aasta dokument nr 14615/04.

põhjalikumalt Euroopa Liidu siseste rändajate olukorda ning võtaks asjakohaseid meetmeid tagamaks, et nad saaksid oma õigusi ELi kodanikena tegelikult teostada;

9. juhib tähelepanu sellele, et ELi kodakondsus tähendab õiguste kõrval ka kohustusi; juhib eelkõige tähelepanu kohustusele järgida selle riigi seadusi, kus konkreetne ELi kodanik elab, ning austada teise rahva kultuuri;

10. rõhutab, et keeleprobleeme või suhtlemisoskusi ei tohiks kasutada keeldumispõhjusena juurdepääsuks sotsiaalsetele õigustele, milleks isikul võib liikmesriigi elanikuna olla õigus, see puudutab ka õigust saada sotsiaaltoetusi, mida annavad riiklikud või kohalikud ametiasutused;

11. kutsub komisjoni üles uurima laste riikliku hoolekande rolli ja käitumist tagamaks, et järgitakse ELi kodanike võrdse kohtlemise ja mittediskrimineerimise põhimõtteid; rõhutab, et vanematel tuleks lubada rääkida oma lastega emakeeles ning rahvust või keelt ei tohiks kasutada põhjusena keelata vanematel juurdepääs oma lapsele;

12. kordab oma nõuet liikmesriikidele, et nad austaksid ELi kodanike õigusi reisida ELi piires kas kehtiva riikliku isikutunnistuse või passiga ega takistaks julgeoleku kaalutlustel või muudel põhjustel sellist liikumist eriti lennu- ja merereisidel;

13. kutsub liikmesriike ja kohalikke omavalitsusi üles võtma lisameetmeid, et hõlbustada ELi kodanike liikumist liikmesriikide vahel, eriti mis puudutab praktilisi küsimusi, nagu sõidukite registreerimisandmete ülekandmine, isikute ja sõidukite kindlustuspoliiside tunnustamine, kui need on välja antud teises liikmesriigis, tervisekontrolli kaartide ülekandmine, ravikulude hüvitamise selged eeskirjad ja paljud muud küsimused, mis tihtilugu tekitavad probleeme, vaatamata pingutustele ühtlustada neid ELi tasandil;

14. palub komisjonil teha kättesaadavaks rahastamine, et pakkuda liikmesriikide kohaliku ja piirkondliku tasandi avalikele teenistujatele, kes tegelevad Euroopa Liidu siseste rändajatega, koolitust EÜ põhiliste õigusaktide kohta, mida kohaldatakse nende vastavas valdkonnas, ning aidata ametiasutustel vastata küsimustele, mis käsitlevad võimalikke erinevusi ja konflikte riiklike ja EÜ õigusaktide vahel; sellega seoses tervitab komisjoni pakutavat SOLVITi veebipõhist probleemide lahendamise võrgustikku ning nõuab selle jätkuvat tugevdamist ja edendamist;

15. tuletab meelde vaba liikumise direktiivi sätteid, millega antakse ELi kodanikele õigus elada teises liikmesriigis, tingimusel et nad ei ole koormaks sotsiaalabisüsteemile; märgib, et liikmesriigid peaksid täitma Euroopa Kohtu otsuseid[4], mis kooskõlas direktiivi eesmärkidega on ette näinud väljendi "piisavad vahendid" tähenduse tõlgenduse;

16. palub komisjonil teha ettepanek võtta vastu konsolideeritumad ja täpsustatumad direktiivid, millega parandatakse vaba liikumist ja ELi kodanike muid õigusi sellistes valdkondades nagu tööalane liikuvus, pensioni- ja sotsiaalõiguste ülekandmine ning akadeemiliste kraadide ja kutsekvalifikatsioonide vastastikune tunnustamine;

[4] Muude kohtuasjade seas: C-424/98: *komisjon v Itaalia Vabariik ja* C-184/99: *Grzelczyk.*

17. peab kahetsusväärseks, et nendest ELi kodanikest, kes elavad muus liikmesriigis, kasutavad vaid vähesed oma elukohas õigust valida ja olla valitud kas Euroopa Parlamendi või kohalikel valimistel; sedastab praktilisi takistusi, millega potentsiaalsed valijad liigagi sageli oma õiguste kasutamisel kokku puutuvad; nõuab, et komisjon, liikmesriigid ja kohalikud omavalitsused käivitaksid tõhusaid teavitamiskampaaniaid ELi kodanike valimisõiguste kohta ning annaksid praktilist nõu, kuidas valimisõigusi kohalikul tasandil kasutada;

18. märgib, et muus kui oma päritoluliikmesriigis elavate ELi kodanike jaoks on olulisi erinevusi valimisõigustes parlamendivalimistel, mis toimuvad nende päritoluriigis; taunib asjaolu, et paljud ELi kodanikud leiavad end seepärast olukorrast, kus nad on ilma jäetud valimisõigusest nii oma päritoluriigis kui ka oma uuel kodumaal; nõuab liikmesriikidelt koostöö tegemist, et oma päritoluliikmesriigist väljaspool elavad valijad saaksid täiel määral kasutada valimisõigust oma elukohaliikmesriigis, selleks tuleb luua piisaval arvul valimisjaoskondi ning lihtsustada valijate registreerimist;

19. kordab, et EÜ asutamislepingu artikli 20 kohaselt on ELi kodanikul kolmanda riigi territooriumil, kus ei ole esindatud see liikmesriik, mille kodanik ta on, õigus saada kaitset iga teise liikmesriigi diplomaatiliselt ja konsulaarasutuselt samadel tingimustel kui selle teise liikmesriigi oma kodanikel, ning rõhutab sellise sätte olulisust põhimõttelisel tasandil, tunnustamaks ELi kodakondsuse välismõõdet;

20. palub liikmesriikidel, kes ei ole seda veel teinud, trükkida EÜ asutamislepingu artikkel 20 oma riigi passidesse kõrvuti riikliku teabega, nagu seda on nõutud Barnier' aruandes ja nõukogu 15. juuni 2006. aasta järeldustes; kutsub komisjoni üles varustama passe väljastavad ametid kõikides liikmesriikides trükisega, mis seletab neid õigusi ja annab ülevaate EÜ asutamislepingu artiklit 20 toetavatest meetmetest; nõuab selle trükise jagamist isikutele, kes tulevad uue passi järele;

21. kutsub komisjoni ja nõukogu üles võtma vastu direktiive ja muid meetmeid, mis tugevdavad ühenduse õigustikku diplomaatilise ja konsulaarkaitse valdkonnas, ning kehtestama õiguslikult siduvaid eeskirju EÜ asutamislepingu artikli 20 rakendamiseks;

22. tervitab komisjoni 5. detsembri 2007. aasta teatises esitatud tegevuskava aastateks 2007–2009 "Tõhus diplomaatiline ja konsulaarkaitse kolmandates riikides: Euroopa Liidu panus" (KOM(2007)0767); kutsub liikmesriike ja komisjoni üles tõhusamalt rakendama soovitusi, mis on välja toodud komisjoni 28. novembri 2006. aasta rohelises raamatus Euroopa Liidu kodanike diplomaatilise ja konsulaarkaitse kohta kolmandates riikides (KOM(2006)0712) ning Euroopa Parlamendi 11. detsembri 2007. aasta samateemalises resolutsioonis[5];

23. kutsub ELi üles võtma lisameetmeid, et kaitsta oma kodanikke kolmandates riikides, sealhulgas meetmeid, mis hoiaksid ära ELi kodanike suhtes surmanuhtluse kohaldamise;

24. kutsub komisjoni üles jätkama kõikide liikmesriikide ja ELi kodanike nimel läbirääkimisi viisavaba reisimise üle kolmandatesse riikidesse; tõdeb ebaõiglust, mis kaasneb sellega, et

[5] Vastuvõetud tekstid, P6_TA(2007)0592.

mõnedele ELi kodanikele kehtivad viisanõuded, samas kui teised saavad reisida riiklike viisavabaduse programmide alusel;

25. on seisukohal, et petitsiooniõiguse kui ELi kodanike põhiõiguse staatus peaks komisjoni kohustama vähemalt selleks, et ta esitab piisavad põhjendused, miks ta ei järgi parlamendi soovitusi;

26. kutsub nõukogu ja komisjoni üles tihendama koostööd Euroopa Parlamendi petitsioonikomisjoni ja Euroopa Ombudsmaniga, nii et iga ELi kodanik saaks oma õigusi tõhusamalt kasutada;

27. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile ning liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele.